

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΧΟΛΙΟ

Αγαπητοί αναγνώστες,

Η Σχολική Κοινωνική Εργασία έχει μακρά ιστορία. Ξεκίνησε κατά την πρώτη δεκαετία του 20ού αιώνα στις Η.Π.Α. Δεδομένου ότι, μέχρι τότε οι περισσότερες των αμερικανικών Πολιτειών είχαν θεσπίσει την υποχρεωτική εκπαίδευση, ως μέσον προώθησης ίσων ευκαιριών, το αρχικό έργο των κοινωνικών λειτουργών ήταν να ενθαρρύνουν τους μετανάστες και τις φτωχές οικογένειες στα αστικά κέντρα να στείλουν τα παιδιά τους στα σχολεία. Ως εκ τούτου, αρχικά οι σχολικοί κοινωνικοί λειτουργοί αποκαλούνταν "attendance workers" και αργότερα "visiting teachers". Η πρωτοπόρος της Κοινωνικής Εργασίας Mary Richmond, στο βιβλίο της του 1922 *Τί είναι η Κοινωνική Εργασία; (What is Social Work?)*, αφιέρωσε ένα κεφάλαιο στις "επισκέπτριες δασκάλες".

Έκτοτε και βαθμιαία, το έργο του σχολικού κοινωνικού λειτουργού διευρύνθηκε ώστε να συμπεριλάβει επί μέρους στόχους σε ατομικό, ομαδικό, κοινοτικό και θεσμικό επίπεδο, χρησιμοποιώντας όλα τα μεθοδολογικά εργαλεία του επαγγέλματος στα πλαίσια ποικίλων θεωρητικών και διεπιστημονικών προσεγγίσεων. Όλοι οι επί μέρους στόχοι συγκλίνουν στην κεντρική αποστολή της σχολικής κοινωνικής εργασίας, η οποία είναι: Η στήριξη και ενδυνάμωση του μαθητή και της οικογένειάς του, ώστε ο μαθητής να επιτύχει την ομαλή του ένταξη στο σχολικό περιβάλλον και την ανάπτυξη των ακαδημαϊκών και άλλων δυνατοτήτων και επιδόσεών του, η μείωση των συγκρούσεων, διακρίσεων, προκαταλήψεων στη σχολική κοινότητα, και γενικά η συμβολή στη διασφάλιση της συναισθηματικής και ψυχο-κοινωνικής υγείας των μαθητών και των οικογενειών τους.

Στην Ελλάδα, η άσκηση της Κοινωνικής Εργασίας σε σχολικά πλαίσια θεσμοθετήθηκε με τα Π.Δ 891/1978 και 50/1985. Ωστόσο μέχρι και σήμερα, δεν έχει εφαρμοστεί και κανένας κοινωνικός λειτουργός δεν έχει διοριστεί μόνιμα σε σχολεία. Μόλις το έτος 2014 διορίστηκαν με καθεστώς αναπλήρωσης Κοινωνικοί Λειτουργοί σε γενικά σχολεία ως μέλη των νεοσύστατων Επιτροπών Διεπιστημονικής Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης και Υποστήριξης (ΕΔΕΑΥ). Εξάιρεση αποτελεί η στελέχωση των σχολείων Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης (ΕΑΕ) σε μόνιμες θέσεις εργασίας από το 1985¹. Παραμένει ανοικτό το αίτημα για μόνιμες θέσεις εργασίας κοινωνικών λειτουργών στα

1. Κουρή, Ευφροσύνη, (2016). *Ο ρόλος της Κοινωνικής Εργασίας στην Ειδική Αγωγή και στην Εκπαίδευση: Απόψεις κοινωνικών λειτουργών που εργάζονται σε ΣΜΕΑΕ*. Διπλωματική εργασία. Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας.

σχολεία της χώρας.

Σ' αυτό το εξειδικευμένο και γεμάτο προκλήσεις έργο του σχολικού κοινωνικού λειτουργού είναι αφιερωμένα τα δύο πρώτα τεύχη (υπ' αριθ. 125 και 126) του 2017 της Κοινωνικής Εργασίας.

Πώς οι δημιουργικές τέχνες και οι καλλιτεχνικές δραστηριότητες μπορούν να λειτουργήσουν ενισχυτικά για ένα μαθητή και την ένταξή του στη σχολική ζωή; Η σχολική κοινωνική λειτουργός και εκπαιδευτικός μουσικής Στυλιανή Φαρμάκη παρουσιάζει στο άρθρο της, στο παρόν τεύχος (υπ' αρ. 125), τα στάδια παρέμβασης σε περίπτωση μαθητή Γυμνασίου με δυσκολίες προσαρμογής στο σχολικό περιβάλλον, αποδεικνύοντας πώς μέσω της τέχνης ο μαθητής βοηθήθηκε αποτελεσματικά και απεφεύχθησαν φαινόμενα κοινωνικής απομόνωσης και περιθωριοποίησης. Η συγγραφέας αναπτύσσοντας το θεωρητικό πλαίσιο της σχολικής κοινωνικής εργασίας του παραδείγματός της, αναφέρεται στην οικοσυστημική θεώρηση του σχολείου ως μέρους του ευρύτερου οικοσυστήματος, στις προσεγγίσεις των δυνατών σημείων και της ενδυνάμωσης του μαθητή και εν τέλει στη χρήση των δημιουργικών τεχνών για την επίτευξη των στόχων της σχολικής κοινωνικής εργασίας.

Ένας εξειδικευμένος τομέας εφαρμογής της σχολικής κοινωνικής εργασίας είναι τα σχολεία Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, στα οποία η παρουσία και ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού είναι αναπόσπαστο κομμάτι της συνολικής διεπιστημονικής αντιμετώπισης των μαθησιακών, νοητικών και ψυχοκοινωνικών δυσκολιών των μαθητών και των οικογενειών τους. Η επίκουρη καθηγήτρια Ειρήνη Κατσαμά και οι κοινωνικοί λειτουργοί Ιουλία Μπισμπινικάκη και Βασίλειος Βασιλόπουλος διεξήγαγαν μία ποιοτική μελέτη διερευνώντας τις απόψεις οκτώ (8) κοινωνικών λειτουργών, που εργάζονται σε σχολεία ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης, αναφορικά με τους στόχους τους, τους παράγοντες που λειτουργούν ενισχυτικά στο έργο τους, τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν, την αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων τους, και τη γενικότερη συμβολή τους στην προαγωγή της ψυχικής υγείας των μαθητών και των οικογενειών τους. Οι ερευνητές παραθέτουν αποσπάσματα των απαντήσεων των σχολικών κοινωνικών λειτουργών, οι οποίοι, μεταξύ άλλων, τονίζουν την ικανοποίηση που παίρνουν όταν βλέπουν έστω και μικρή πρόοδο στους μαθητές, την προσωπική αφοσίωση και δέσμευση που απαιτεί η κοινωνική εργασία σε ένα ειδικό πλαίσιο, αλλά και την ανάγκη να έχουν συστηματική εποπτεία για να προλαμβάνεται η επαγγελματική εξουθένωση.

Ο κοινωνικός λειτουργός και ψυχολόγος Γεώργιος Κουντουράς εξετάζει στο άρθρο του την "ενσυναίσθηση" ως χαρακτηριστικό στοιχείο στις ανθρώπινες σχέσεις, αλλά και στην πρακτική της κοινωνικής εργασίας γενικά και ειδικότερα στην εκπαίδευση: στις συνεργασίες και διαπροσωπικές σχέσεις μεταξύ μαθητών - κοινωνικών λειτουργών - οικογενειών - εκπαιδευτικών. Το θέμα αναπτύσσεται στα πλαίσια ευρείας βιβλιογραφικής ανασκόπησης, με έμφαση στις "ενσυναισθητικές" προσεγγίσεις του σχολικού κοινωνικού λειτουργού στις παρεμβάσεις του σε ατομικό, οικογενειακό και ομαδικό επίπεδο. Επιπροσθέτως, γίνεται αναφορά και στη συμβολή του κοινωνικού λειτουργού

στην ενίσχυση των επιπέδων "ενσυναίσθησης" των εκπαιδευτικών με στόχο, μεταξύ άλλων, και τη μείωση των περιστατικών βίαιης συμπεριφοράς στο σχολικό περιβάλλον. Αν και έχει επισημανθεί το ενδεχόμενο η "ενσυναισθητική" στάση προς τον εξυπηρετούμενο να επιφέρει ψυχολογική δυσφορία και κόπωση στον επαγγελματία, τα θετικά της αποτελέσματα έχουν επανειλημμένα διαπιστωθεί.

Η Συντακτική Επιτροπή